

Postdiplomski studij pohađao 1954—56. kod A. Mezdjića. Usavršavao se u Veneciji i Parizu. Bio je predavač na Akademiji likovnih umjetnosti 1961—1965. i 1968—1973. Slika figurativne prizore u kojima prevladavaju ljudski i životinjski likovi, te studije pejzaža i portrete (*Tri životinje*, 1965; *Nostalgija*, 1976; *Unutarnji pejzaž*, 1980). Kompozicije su mu ekspresivne, oživljene »naivnim« crtežom i snažnim koloritom (*Parisov sud*; 1977). Samostalno izlagao u Zagrebu (1965, 1976, 1982), Karlovcu (1972) i Pagu (1978). Bio je lik. pedagog u Karlovcu i Zagrebu. Bavi se crtežom i opremom knjiga.

LIT.: G. Quien, Saša Forenbaher (katalog), Zagreb 1982.

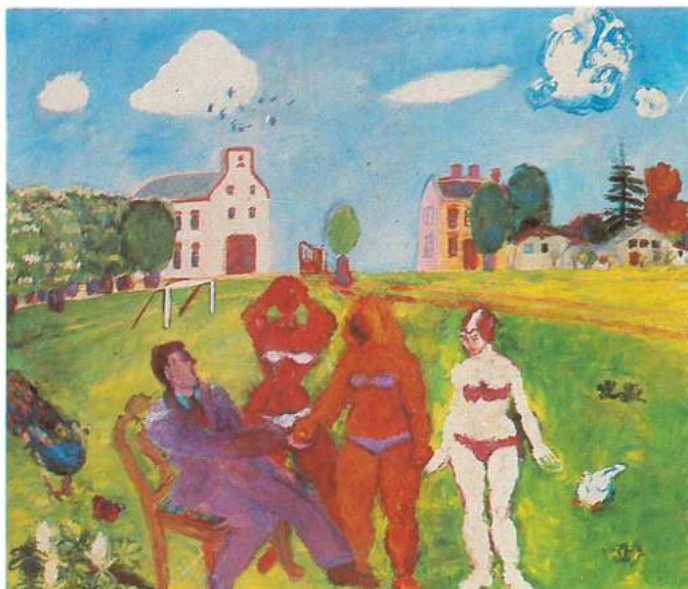
Ž. Sa.

FORETIĆ, Vinko, slikar (Komiža, 9. II. 1888 — Split, 30. XII. 1958). Učio na akademijama u Münchenu i Parizu. Izlaže na Prvoj dalmatinskoj izložbi 1908. u Splitu, zatim na Četvrtoj jugoslavenskoj izložbi (1912) i na izložbama društva »Medulić«. Prvu samostalnu izložbu priređuje 1913. u Splitu. Nakon I. svj. r. vraća se u Komižu. Svoj slikarski opus posvećuje komiškome krajoliku i motivima iz ribarskog života. Tridesetih godina njegova je paleta svijetla, zatim postaje pastozna i tamnija, dok u novijim radovima prevladavaju sivi i modri tonovi.

LIT.: N. Bezić-Božanić, Najnoviji spomenici otoka Visa, u knjizi: Viški spomenici, Split 1968, str. 271—274.

N. B. B.

FORETIĆI, obitelj klesara i graditelja iz Korčule u XVII/XVIII. st. Najstarije vijesti govore o Marku koji je 1676. klesao kamen za pročelje

A. FORENBAHER, *Parisov sud*

O. FORTEZZA, gravirani mjedeni pladanj. Muzej grada Šibenika

FORTIFIKACIJSKA ARHITEKTURA, dubrovačke zidine

stolne crkve u Hvaru, a 1680. kamene ukrasne dijelove za četiri bočne kapele župne crkve u Starome Gradu. *Spasoje* 1700. sklapa ugovor kojim se obvezuje isklesati šesnaest stupova s kapitelima i bazama za ložu u Blatu na Korčuli. Njegov sin *Juraj* radio je 1720–24. klesarske radove na župnoj crkvi u Jezerima na otoku Murteru, a 1739. kao protomajstor priprema kamen za pročelje katedrale u Hvaru. *Marin* je poč. XVIII. st. radio na pregradnji crkve u Tijesnom. *Nikola* je sagradio (1777–99) monumentalnu crkvu manastira Savina kraj Herceg-Novog. U toj crkvi jednobrodna prostora nadvišena kupolom i masivnim zvonikom pred glavnim pročeljem, *Nikola* je spojio elemente kasnoga rustičnoga dalm. baroka s elementima biz. i romaničke tradicije. Klesao je i ukrasne dijelove za crkvu u Ovčanju na kojoj je radio i *Marko ml.* (1791–1807).

LIT.: *K. Stojić*, Sela šibenskog kotara, Šibenik 1941, str. 209, 217. — *C. Fisković*, Nekoliko dokumenata o našim starim majstorima, VjAHD, 1949, str. 207, 208. — *K. Prijatelj*, Bilješka o graditeljima župske crkve u Starom Gradu, Hvarski zbornik, 1973, str. 317. — *C. Fisković*, Hvarska katedrala, Split 1976, str. 47, 54. — *D. Medaković*, Manastir Savina, Beograd 1978.

N. B. B.

FORTIFIKACIJSKA ARHITEKTURA, ostaci zidina u Iloku

FORLATI, Ferdinando, konzervator i povjesničar umjetnosti (Verona, 1882 — Venezia, 1975). Pisao o antičkim i srednjovj. spomenicima u Istri. Kao konzervator u Trstu (1926–35) vodi radove na obnovi više spomenika graditeljstva u Istri: otvara gradsku ložu u Kopru; u Puli popravljja katedralu nakon požara, franjevački samostan i Augustov hram; započinje restauraciju Eufrazijane u Poreču te popravljja više romaničkih i gotičkih zgrada u Piranu i Poreču.

BIBL.: *La chiesa e il chiostro di S. Francesco in Pola*, Atti e memorie SIASP, 1929, 2; *Gli ultimi restauri nella basilica Eufraziana di Parenzo*, ibid., 1930, 2; *Restauri a vecchie case di Parenzo*, ibid., 1931; *Il duomo di Pola*, ibid., 1936; *Monumenti veneziani dell'Istria*, Società italiana per il progresso delle scienze (Roma), 1938; *L'architettura nell'Alto adriatico prima del Mille*, Atti del III Convegno storia dell'architettura, Roma 1938–41; *L'architettura rustica dell'adriatico*, Atti del IV Congresso arte popolare, Udine 1934; *Il battistero romanico di Capodistria*, Atti e memorie SIASP, 1956.

Iv. Mat.

FORTEZZA, Oracio (Orazio, Horacio), zlatar graver i minijaturist (Šibenik, oko 1530 — između 10. i 14. V. 1596). Spominje se u arhivskim dokumentima od 1555. kada je nastao i njegovo do sada najranije poznato djelo: ukrasni, gravirani, mješeni pladanj (British Museum u Londonu) na kojemu se potpisao kao učenik majstora Stjepana. Tu započinje svoju omiljenu temu prikazivanja rim. careva. Potpuno razrađeni stil zrelorene-sansnih odlika, bogatog ornamenta, grotesknih likova, maštovitih kartuša koje uokviruju prizore herojskih djela iz ant. povijesti i portretne medaljone, vidljiv je na pladnju iz 1557 (Museo Nazionale di Bargello u Firenci). Pladanj iz Victoria and Albert Museuma u Londonu potpisan je i datiran 1562. Poslije njega nastao je (1572–75) pladanj nedavno otkupljen za Muzej grada Šibenika na kojemu je, uz prizore iz rim. povijesti, prikazao i bitke s Turcima na Balkanu. Gravirao je i površinu mješene zdjele (Museo Correr u Veneciji). U zbirci Biskupskog ordinarijata u Šibeniku nalaze se knjige bratovštine Sv. Duha iz 1577, za koju je izradio srebrne reljefe na koricama, te Sv. Ivana sa srebrnim reljefima radenima 1592. i minijaturama iz razdoblja 1561–69. Za bratovštinu Sv. Barbare izradio je reljefe sa svetačkim likovima na koricama. K tome postoji zapis o preuzimanju srebra za bratovštinu Sv. Andrije 1585, a na koricama su vidljivi tragovi reljefa. God. 1578. restaurirao je sliku Sv. Jurja i popravio križ za bratovštinu i crkvu Sv. Marije od Milosrda-Valverde.

ilustracija na str. 255

LIT.: *V. Miagostovich*, Di Orazio Fortezza da Sebenico, Venezia 1913. — *K. Stojić*, Nepoznati radovi Horacija Fortezze iz Šibenika, VjAHD, 1924–25. — *Isti*, Galerija uglednih Šibenčana, Šibenik 1936, str. 30.

Fl. T.

FORTIFIKACIJSKA ARHITEKTURA, zajednički naziv za građevine podizane radi obrane, u vremenskomu rasponu od mlađega kamenoga do XVIII. st. Tip utvrda zavisio je od tehničkih mogućnosti, sistema obrane i vrsti navalnoga oružja. U prapovijesti obrambeni su objekti bili od zemlje (jarci, nasipi), kamena (megalitske građevine, gradine), drva (palisade, sojenice). Rimljani su branili svoje carstvo utvrđenom granicom (*limes*) s bedemima i kulama i utvrđenim vojnim logorima (*castra*) širom zemlje. Slaveni su poslije dolaska u naše krajeve gradili pretežno zemljane utvrde tzv. *gradišta*. Razvijeni srednji vijek poznaje dva osnovna tipa fortifikacija: *grad (burg)* kao utvrđeno sjedište feudalnoga gospodara i *grad*, utvrđeno naselje građana. Pojavom vatrenoga oružja utvrde gradova mijenjaju oblike (umjesto kula — niži bastioni, umjesto visokih bedema — glasilje). U XIX. st. takve utvrde postaju beskorisne, pa mnogi gradovi ruše svoje bedeme i druge obrambene objekte. Time, i drugim razaranjima, nestaje dio fortifikacijske arhitekture, a mnogi su objekti u ruševinama. Vredniji među onima koji su se održali čuvaju se kao spomenici kulture.

Ostaci najstarijih fortifikacija u Hrvatskoj nalaze se uz rijeke (Vučedol) ili na brežuljcima (Slavča brdo) u obliku zemljanih nasipa, često s palisadama. U brončano i željezno doba takvi su fortifikacijski objekti sve brojniji, koji put i s više obruča (zemljanih u kontinentalnim stranama, u krškim krajevima iz suhozida). Na utvrdama u suhozidu (*gradine, kastele, ljeri*) zaštita ulaza glavni je dio obrane. Uzdizale su se nad morem (Lubenice), dolinama rijeka (Motovun) ili dublje u zaleđu (Otočac). Pod utjecajem grč. pomoraca obogaćeno je ilir. iskustvo suhozida novom tekovinom tzv. kiklopskih zidina (veliki kameni blokovi nanizani također bez žbuke), koja je poslužila i pri gradnji gradskih zidina (Apsorus — Osor) i manjih obrambenih jedinica (Tor kraj Jelse na Hvaru).

Rim. osvajači zadržali su većinom prapov. utvrde gradeći na njima, u kamenu vezanom žbukom, zidine koje su na izloženim mjestima pojačane kulama. Ispred zidina bio je ponekad opkop, iznimno branjen i vodom (Nesactium). Vrata su istaknuti element fortifikacije (Pula, Porta gemina). U vrijeme Rimljana bili su utvrđeni: Parentium (Poreč), Pola (Pula),